

KA EVROPSKOM DRUŠTVU
OGRANIČENJA I PERSPEKTIVE

IZDAVAČ

Institut društvenih nauka
Beograd, 2018

ZA IZDAVAČA

Dr Goran Bašić

UREDNICI

Dr Lilijana Čičkarić
Prof. dr Aleksandar Bošković

RECENZENTI

Prof. dr Mirjana Bobić
Prof. dr Slobodan Zečević
Dr Bojan Todosijević

LEKTURA

Anka Jakšić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Milorad Mitić

ŠTAMPA

RIC grafičkog inženjerstva
Tehnološko-metalurškog fakulteta, Beograd

zbornici

KA EVROPSKOM DRUŠTVU

OGRANIČENJA I PERSPEKTIVE

INSTITUT
DRUŠTVENIH NAUKA
BEOGRAD
INSTITUTE
OF SOCIAL SCIENCES
BELGRADE

Sadržaj Contents

6 Predgovor	6 Foreword
11 INTEGRACIJA SRBIJE U EVROPSKU UNIJU	11 INTEGRATION OF SERBIA INTO THE EUROPEAN UNION
12 Ognjen Pribičević Križa zapadnog liberalizma i njene refleksije na Srbiju	27 Ognjen Pribičević Crisis of Western Liberalism and its Implications on Serbia
28 Neven Cvetičanin Evropa u geopolitičkom sendviču i evropske perspektive Srbije	43 Neven Cvetičanin Europe in the Geopolitical Sandwich and the European Perspectives of Serbia
44 Snežana Grk Parametri razvoja modernog društva	67 Snežana Grk Parameters for the Development of a Modern Society
68 Marijana Maksimović i Valentina Ivanić Evropska unija u promjenljivom ekonomskom okruženju	93 Marijana Maksimović and Valentina Ivanić European Union in a Changing Economic Environment
94 Nada G. Novaković Evropeizacija radnog i socijalnog zakonodavstva Srbije	109 Nada G. Novaković Europeanization of Labor and Social Legislation of Serbia
110 Vladimir Mentus Materijalno blagostanje u Srbiji – subjektivni indikatori	127 Vladimir Mentus Material Well-being in Serbia – Subjective Indicators
128 Ksenija Marković i Ivana Jovanović Uticaj procesa evropskih integracija na status nacionalnih manjina u Republici Srbiji	150 Ksenija Marković and Ivana Jovanović Impact of the European Integration Process on Status of National Minorities in the Republic of Serbia

151 POLITIKE RODNE RAVNOPRAVNOSTI	151 GENDER EQUALITY POLICIES
152 Natalija Mićunović Rod, identitet i dostojanstvo	165 Natalija Mićunović Gender, Identity and Dignity
166 Lilijana Čičkarić Žene i desnica u Srbiji i Evropi	183 Lilijana Čičkarić Women and Far Right Politics in Serbia and Europe
184 Zorica Mršević i Svetlana Janković Standard dužne pažnje po Istanbulskoj konvenciji Saveta Evrope	201 Zorica Mršević and Svetlana Janković Standard of Due Diligence by the Istanbul Convention of the Council of Europe
202 Mirjana Dokmanović Rodna ravnopravnost u Srbiji: dostignuća, prepreke i perspektive	225 Mirjana Dokmanović Gender Equality in Serbia: Achievements, Obstacles and Perspectives
226 Ankica Šobot O rodnoj ravnopravnosti iz demografskog ugla: pitanja i prepreke u slučaju Srbije	241 Ankica Šobot On Gender Equality from Demographic Perspective: Questions and Obstacles in Case of Serbia
242 Suzana Ignjatović Bioetičke dileme i regulacija reproduktivnih prava u Srbiji i Evropskoj uniji u komparativnoj perspektivi	261 Suzana Ignjatović Bioethical Dilemmas and Regulation of Reproductive Rights in Serbia and the EU in Comparative Perspective
262 Ana Vuković Žene u Srbiji o pravu na abortus	282 Ana Vuković Women in Serbia on the Right to Abortion

Predgovor

■ Pred nama je kolekcija tekstova nastalih u radu na različitim istraživačkim projektima u Institutu društvenih nauka, čija je zajednička karakteristika interdisciplinarnost i osobeni teorijski i metodološki pristupi u proučavanju odnosa Srbije i Evrope u kontekstu evrointegracijskih procesa.

Prvi deo zbornika obuhvata tekstove koji se bave problemima evropeizacije Srbije iz perspektive društveno-istorijskih, političkih, ekonomskih i socijalnih procesa. Drugi deo je posvećen problemima rodne ravnopravnosti u kontekstu evrointegracijskih procesa i promoviše interdisciplinarni i intersekcioni pristup u proučavanju problema rodne diskriminacije.

Ognjen Pribičević u radu „Križa zapadnog liberalizma i njene refleksije na Srbiju“ ispituje uslove koji utiču na teškoće s kojima se Srbija susreće u procesu pristupanja EU. Tri su razloga zbog kojih se Srbija i ostale zemlje regiona već desetak godina suočavaju sa zasvojem u procesu evropeizacije, i to su: tradicionalno slabo civilno društvo i prejaka država, preokupiranost Evropske unije (EU) sopstvenim problemima i kriza samog koncepta zapadnog liberalizma.

U prilogu naslovljenom „Evropa u geopolitičkom sendviču i evropske perspektive Srbije“, Neven Cvetičanin ističe značaj povratka 'real-politike' na globalnu, a time i evropsku scenu. Proces evrointegracija Srbije u EU zavisi od niza činilaca, kao što su položaj EU u kontekstu real-politike suprotstavljenih globalnih aktera, efekata Bregzit-a, te efekata migrantske krize. Autor smatra da je bitnija institucionalizacija i priprema društva i države da kao moderno organizovani entiteti egzistiraju u dinamičnom svetu današnjice.

Snežana Grk se u radu „Parametri razvoja modernog društva“ bavi prvenstveno savremenim tehnološkim promenama i ulogom obrazovanja. Posmatrajući položaj i stanje u Srbiji, analiziraju se razlozi zaostajanja i mogućnosti za poboljšanje. Kao važan problem se ističe iseljavanje mladih i obrazovanih, što ima dugoročan efekat. Zatim se govori o problemu malog ulaganja u obrazovanje, istraživanje, inovacije, kao i o problemu korupcije.

U radu Marijane Maksimović i Valentine Ivanić „Evropska unija u promenljivom ekonomskom okruženju“ obrađuju se dve teme: konsolidacija finansijske krize u Grčkoj i implementacija Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020, koja treba da pomogne razvoj zemalja u ovom delu Evrope i približi ih stepenu ekonomskog razvoja proseka EU.

Rad „Evropeizacija radnog i socijalnog zakonodavstva Srbije“ autorke Nade G. Novaković bavi se detaljnom analizom vrlo realnih posledica promena koje se dešavaju u Srbiji u kontekstu evrointegracija. U analizi se posmatra s jedne strane – sadržina pravne regulative, a s druge – implikacije na položaj građana pod uticajem relevantnih zakonskih promena. Nekada „jaka“ socijalna država ustupila je mesto „slaboj“, koja ne može da ublaži i otkloni sistemski uslovljene nejednakosti i siromaštvo građana.

Subjektivnim aspektima ekonomskih procesa se u radu pod naslovom „Materijalno blagostanje u Srbiji – subjektivni indikatori“, bavi Vladimir Mentus. Ovde se analiziraju podaci o subjektivnom osećanju materijalnog blagostanja među stanovništvom Srbije, i ti se rezultati porede sa onim iz drugih evropskih zemalja. Građani Srbije spadaju među one koji su najmanje zadovoljni različitim aspektima svog materijalnog blagostanja.

Prilog Ksenije Marković i Ivane Jovanović, pod naslovom „Uticaj procesa evropskih integracija na status nacionalnih manjina u Republici Srbiji“, bavi se analizom pravnog položaja nacionalnih manjina u Srbiji. Autorke ukazuju da je u praksi uočen raskorak između normativnog i stvarnog stanja, koji se najčešće ogleda u selektivnom sprovođenju zakona i zaobilaženju i izobličenju procedura, što u krajnjem predstavlja odraz nedostatka političke volje i rešenosti da se ova oblast konačno uredi.

Rad Natalije Mićunović „Rod, identitet i dostojanstvo“ usredsređuje se na odnos koncepta dostojanstva i rodne nejednakosti. Jedan od najvećih izvora brojnih prepreka današnjim društvima u ostvarivanju dostojanstva žena jeste nejednako nagrađivanje. Svako

društvo mora da tretira žene s dostojanstvom da bi i samo bilo dostojanstveno. Da bismo negovali nadu za budućnost, moramo uključiti žene u vidljive važne pozicije u društvu i tako omogućiti da budu uzor za devojčice koje odrastaju u ovom nesavršenom svetu.

U prilogu „Žene i desnica u Srbiji i Evropi“ Lilijana Čičkarić razmatra odnos žena i radikalnih desnih i populističkih političkih organizacija. Analiziraju se oblasti političkog angažmana žena, struktura ženskog članstva u organizacijama, političke funkcije i uloge koje ostvaruju u partijskoj hijerarhiji. Zatim se propituje šta motiviše žene da se u okviru ovakvih stranaka bave politikom, šta su njihove primarne aktivnosti, koje teme plasiraju u javnost i kako se obraćaju ženskoj populaciji?

Zorica Mršević i Svetlana Janković se u svom radu „Standard ‘dužne pažnje’ po Istanbulskoj konvenciji Saveta Evrope“ bave implementacijom ovog pravnog regulativa koji se odnosi na sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. I ovde se tvrdi da je Srbija prihvatila norme međunarodnih institucija, međutim, primena u praksi nije adekvatna. Dešava se ono što je u Srbiji već uočena praksa, a to je da se jedan neprimnjan propis zamenjuje drugim, koji takođe ima velike šanse da ostane neprimenjan.

U tekstu „Rodna ravnopravnost u Srbiji: dostignuća, prepreke i perspektive“, Mirjana Dokmanović iznosi detaljan pregled zakonske regulative i institucionalnog okvira ustanovljenih radi ostvarivanja rodne ravnopravnosti u Srbiji. Autorka sugeriša da je Srbija primenila niz formalnih zahteva i uslova, te formirala institucije koje se bave osiguravanjem rodne ravnopravnosti, ali stanje u praksi pokazuje da se mora još dosta raditi na implementaciji donetih mera i mehanizama za suzbijanje rodne diskriminacije.

Ankica Šobot se u radu „O rodnoj ravnopravnosti iz demografskog ugla: pitanja i prepreke u slučaju Srbije“ bavi pitanjem rodne ravnopravnosti, kao bitnim aspektom razvoja i demokratičnosti srpskog društva, iz demografske perspektive. Osim potrebe da se unapređuje društveni položaj žena, uzimajući u obzir obrazovne, profesionalne i bračne karakteristike, demografski pristup dovodi i do potrebe da se unapređuju pitanja koja se tiču položaja muškog stanovništva i specifičnosti njihovog ponašanja.

Prilog Suzane Ignjatović „Bioetičke dileme i regulacija reproduktivnih prava u Srbiji i Evropskoj uniji u komparativnoj perspektivi“ istražuje aktuelno stanje reproduktivnih prava u Srbiji u kontekstu procesa priključenja Evropskoj uniji, ali takođe njihovog globalnog

statusa, kulturnih varijacija u regulaciji i implementaciji. Analiziraju se činioци koji se nalaze u osnovi ljudske reprodukcije i reproduktivnih prava u Srbiji i EU, fokusirajući se na ključne bioetičke pozicije, vladajuće kulturne matrice, religijske, ideološke i političke činioce.

Najzad, Ana Vuković u prilogu „Žene u Srbiji o pravu na abortus” analizira stavove opšte populacije žena u Srbiji o pravu na abortus na osnovu podataka iz empirijskog istraživanja. Tema je značajna jer je pravo na abortus danas često predmet diskusija u Evropi, posebno u kontekstu jačanja desnih, radikalnih i populističkih ideologija, pokreta i partija na političkoj sceni Evropske unije.

Položaj Srbije u evrointegracijskim procesima je široka i vrlo kompleksna oblast, tako da je posebna vrednost zbornika što objedinjuje tekstove koji ovom problemu prilaze iz različitih uglova – politikološkog, sociološkog, antropološkog, filozofskog, pravnog, ekonomskog, demografskog i rodних studija. Putem veoma informativnih i dobro argumentovanih kritičkih analiza, konzistentnih nalaza i zaključaka, zbornik će, po mišljenju recenzenta i urednika, zainteresovati širu naučnu javnost i kreatore javnih politika u Srbiji.

U Beogradu, 15. oktobra 2018.

Dr Lilijana Čičkarić
Prof. dr Aleksandar Bošković